

Ομηρική εποχή
Φύλλο εργασίας
Ερωτήσεις από την τράπεζα θεμάτων

A. Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η Ομηρική εποχή ονομάζεται αλλιώς και:

- α. μυκηναϊκή
- β. ελληνιστική
- γ. «χρυσούς αιών»
- δ. ελληνικός μεσαίωνας

2. Οικονομικά εξαρτώμενοι από «οίκους» μιας ευρύτερης περιοχής της ομηρικής εποχής ήταν:

- α. οι άριστοι
- β. το πλήθος
- γ. οι δημιουργοί
- δ. οι δούλοι

3. Οι Ίωνες μετακινήθηκαν κατά τον πρώτο ελληνικό αποικισμό:

- α. στο βορειοανατολικό Αιγαίο και στα απέναντι παράλια της Μ. Ασίας
- β. στη Σάμο, τη Χίο και τις απέναντι ακτές της Μ. Ασίας
- γ. στη Μήλο, τη Θήρα, την Κρήτη, τη Ρόδο, την Κω και τις νοτιοδυτικές ακτές της Μ. Ασίας
- δ. στη Σικελία

B. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βουλή των γερόντων (ομηρική εποχή, 1100-750 π.Χ.) , δημιουργοί , Πανιώνιο , άριστοι , πλήθος*

Γ. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- Οι δούλοι κατά την Ομηρική εποχή αποτελούσαν περιουσιακό στοιχείο του «οίκου».
- Το Πανιώνιο ήταν θρησκευτική ένωση πόλεων με κέντρο την Κρήτη.
- Ο πρώτος ελληνικός αποικισμός πραγματοποιήθηκε μεταξύ 11ου και 9ου π.Χ. αιώνα.
- Ένα από τα αίτια της κρίσης του ομηρικού κόσμου ήταν η σταδιακή αύξηση του πληθυσμού.
- Οι Ίωνες συγκρότησαν θρησκευτική ένωση, το Πανιώνιο, με κέντρο το ιερό του Ποσειδώνα στο ακρωτήριο της Μυκάλης.

Αντλώντας πληροφορίες από το παρακάτω κείμενο και βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας:

α. να αναφερθείτε στις πηγές προέλευσης των δούλων κατά την ομηρική εποχή, δίνοντας ένα παράδειγμα για την κάθε περίπτωση (μονάδες 10)

β. να σχολιάσετε κριτικά τις δυνατότητες κοινωνικής ανέλιξης που ένας δούλος μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να αποκτήσει εντός του οίκου. (μονάδες

15)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στα ομηρικά ποιήματα ο πόλεμος είναι ο κύριος παράγοντας δουλείας, αφού όταν κυριεύεται μια πόλη, οι γυναίκες και τα παιδιά γίνονται λάφυρα του νικητή. Η πειρατεία παίζει επίσης σημαντικό ρόλο: τον νεαρό Εύμαιο τον απήγαγαν Φοίνικες έμποροι-πειρατές, με τη συνεργία μιας δούλης από τη Σιδώνα, την οποία επίσης είχαν απαγάγει πειρατές από την Τάφο. Η Οδύσσεια αναφέρει ακόμη μια δούλη που γεννήθηκε στον οίκο του Οδυσσέα: η Μελανθώ η κόρη του Δόλιου, η οποία φέρθηκε με αγνωμοσύνη στην Πηνελόπη, που την ανέθρεψε από την παιδική της ηλικία σαν να ήταν παιδί της. Τα ποιήματα [ενν. η Ιλιάδα και η Οδύσσεια] δεν αναφέρουν καμία περίπτωση χειραφέτησης¹ δούλου. Ένας δούλος όμως απολαμβάνει ενίοτε² κάποια αυτονομία -ο Εύμαιος είχε αγοράσει έναν δούλο με δική του πρωτοβουλία και με δικά του έξοδα-, και ένας καλός κύριος ξέρει να ανταμείβει τους πιο αφοσιωμένους υπηρέτες, παραχωρώντας τους έναν κλήρο γης, ένα σπίτι και μια γυναίκα.

Carlier, P., *Ο Όμηρος*, μτφρ. Αν. Κεφαλά, Πατάκης, Αθήνα 2005, σ. 187.

¹ απελευθέρωση/ απόκτηση πλήρους αυτονομίας

² κάποιες φορές

Φύλλο εργασίας

Ερωτήσεις από την τράπεζα θεμάτων

Αρχαϊκή εποχή(α' μέρος)

I. Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Οι βασικές προϋποθέσεις ύπαρξης της πόλης-κράτους ήταν:

- α. η ελευθερία, η αυτονομία και η ισονομία
- β. η ισηγορία, η ισονομία και η ελευθερία
- γ. η ελευθερία, η αυτονομία και η αυτάρκεια
- δ. η ελευθερία, η αυτονομία και το δημοκρατικό πολίτευμα

II. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- Η ελληνική αλφαβητική γραφή πρόεκυψε από το φοινικικό αλφάβητο.
- Κατά την αρχαϊκή εποχή, οι πολίτες δεν συμμετείχαν στη διαχείριση των κοινών και δεν έπαιρναν μέρος στη λήψη των αποφάσεων.
- Οι τρεις βασικές επιδιώξεις των πολιτών (ελευθερία, αυτονομία και αυτάρκεια) αποτέλεσαν τροχοπέδη για την οργάνωση των Ελλήνων σε ενιαίο κράτος.
- Οι βασικές προϋποθέσεις ύπαρξης της πόλης-κράτους ήταν η ελευθερία, η εδαφική επέκταση και η δημοκρατία.

III. (α) Να αναφέρετε και να εξηγήσετε τις τρεις βασικές προϋποθέσεις για την ύπαρξη και την εξέλιξη της πόλης-κράτους.

(β) Ποια ήταν τα συστατικά στοιχεία της πόλης-κράτους από γεωγραφική άποψη;

IV. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αυτονομία (πόλη-κράτος)*

V. Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Πότε τοποθετείται η εμφάνιση και ποια θεωρείται ότι είναι η προέλευση της αλφαβητικής γραφής στον ελλαδικό χώρο;

β. Ποιος ειδικότερα είναι ο τρόπος λειτουργίας αυτού του συστήματος γραφής;

ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι Έλληνες υιοθέτησαν την αλφάβητο λίγο μετά το 800 π.Χ. Ένα σύστημα γραφής μυκηναϊκού τύπου είχε επιζήσει στην Κύπρο, αλλά το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων είχαν αποφασίσει να γράφουν «φοινικικά». Οι Έλληνες προσεκτικά έμαθαν τα ονόματα των γραμμάτων «Άλφα, Βήτα, Γάμα, Δέλτα» εκφέροντάς τα με τον δικό τους φωνητικό τρόπο και τηρώντας πάντα αμετάβλητη τη σειρά τους. [...] (Από) πού ακριβώς τα υιοθέτησαν αρχικά δεν είναι γνωστό. Και παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες αποκαλούσαν το σύστημα «φοινικικό», μένει ακόμη αναπάντητο αν αναφέρονταν πράγματι στους Φοίνικες της Βύβλου, της Τύρου, της Σιδώνας και των αποικιών τους στην Κύπρο και την Αφρική, ή στους Αραμαίους από τη Συρία. Είναι πολύ πιθανό πως η μεταστροφή από το παλαιό σύστημα γραφής να έλαβε χώρα στην Κύπρο. [...] Μαζί με την αλφάβητο οι Έλληνες επίσης υιοθέτησαν τον πίνακα γραφής, που διατήρησε το σημιτικό του όνομα στα ελληνικά, δέλτος.

Burkert, W., Βαβυλών, Μέμφις, Περσέπολις, μτφρ. Π. Κουμούση, Ενάλιος, Αθήνα 2009, σσ. 36, 38.

Φύλλο εργασίας
Ερωτήσεις από την τράπεζα θεμάτων
Αρχαϊκή εποχή
(μέρος β')

(I) Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- Στην τυραννίδα κυρίαρχο πολιτειακό όργανο αναδεικνύεται η εκκλησία του δήμου.
- Η πόλη-κράτος συγκροτήθηκε γεωγραφικά από το άστυ και την ύπαιθρο χώρα.
- Η φιλοσοφία γεννήθηκε κατά την αρχαϊκή εποχή.
- Η αρχαϊκή εποχή έχει χαρακτηριστεί και ως ελληνικός μεσαίωνας.
- Η ίδρυση αποικιών κατά την αρχαϊκή εποχή (8ος-6ος αι.π.Χ.) ήταν επιχείρηση οργανωμένη εξ ολοκλήρου από τη μητέρα-πόλη (μητρόπολη).
- Στα αριστοκρατικά καθεστώτα η εξουσία βρισκόταν στα χέρια του πλήθους.
- Στα αριστοκρατικά καθεστώτα η εξουσία βρισκόταν στα χέρια του πλήθους.

II. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *οπλιτική φάλαγγα, ισηγορία, νομοθέτες(ή αισυρνήτες)*

IV.α. Πώς η οπλιτική φάλαγγα συνέβαλε στην κρίση της αριστοκρατικής δομής της κοινωνίας κατά την αρχαϊκή περίοδο;

β. Ποια ήταν τα αίτια του δεύτερου ελληνικού αποικισμού; Να αναφέρετε ονομαστικά τέσσερα από αυτά.

V. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

Η δημοκρατία ακολούθησε τη(ν):

- α. τυραννίδα
- β. αριστοκρατία
- γ. ολιγαρχία
- δ. βασιλεία

Οι Έλληνες δεν ήταν αντιμέτωποι με τους Πέρσες στη:

- α. μάχη της Ιμέρας
- β. μάχη των Πλαταιών
- γ. μάχη του Μαραθώνα
- δ. ναυμαχία του Αρτεμισίου

Ένα πολιτιστικό επίτευγμα της αρχαϊκής εποχής ήταν:

- α. οι θολωτοί τάφοι
- β. η επική ποίηση
- γ. η κεραμική τέχνη με τον μελανόμορφο και ερυθρόμορφο ρυθμό
- δ. η τραγωδία

VI. Να βάλετε στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από τα αρχαιότερα, τα ακόλουθα γεγονότα:

- α. επιβολή ολιγαρχικών (τιμοκρατικών) πολιτευμάτων στις ελληνικές πόλεις-κράτη
 - β. εγκαθίδρυση αριστοκρατικών πολιτευμάτων
 - γ. οι φυλετικοί αρχηγοί γίνονται κληρονομικοί βασιλείς
 - δ. πτώση των τυραννικών καθεστώτων στις περισσότερες ελληνικές πόλεις-κράτη
 - ε. καταγραφή των νόμων από τους νομοθέτες ή αйсυμνήτες
- (Μονάδες 5)

VII. Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α. τα χαρακτηριστικά της νέας τακτικής πολέμου που καθιέρωσε η οπλιτική φάλαγγα κατά τους αρχαϊκούς χρόνους.
(Μονάδες 10)

β. την επίδραση της οπλιτικής φάλαγγας στην εξέλιξη του πολιτεύματος.
(Μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι πολεμικές ανάγκες στη γενική συγκυρία του έβδομου και του έκτου αιώνα έφεραν στις γραμμές των μαχητών τους ιδιοκτήτες γης που μπορούσαν να οπλισθούν και να πολεμήσουν. Όσο αύξανε το βάρος της φάλαγγας των οπλιτών, τόσο μειωνόταν η αξία των ευγενών πολεμιστών. Οι ιππείς συνέχισαν να φτάνουν στο πεδίο της μάχης έφιπποι και ξεκούραστοι αλλά τη στιγμή της σύγκρουσης ξεπέζευαν και εντάσσονταν στις τάξεις των οπλιτών. Η προσωπική τους δεξιότητα ήταν άχρηστη όταν υποχρεώνονταν να αντιμετωπίσουν ένα σύμπλεγμα ασπίδων και δοράτων. Κυρτάτας Δ., Μαθήματα από την αθηναϊκή δημοκρατία, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 20152, σ. 64.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ακόμη κρίνεται σωστό να θεωρούνται πολίτες όσοι φέρουν οπλισμό· [...] Μάλιστα το αρχαιότερο πολίτευμα στους Έλληνες μετά τη βασιλεία στηρίχθηκε στους πολεμιστές, πρώτα στους ιππείς (γιατί οι ιππείς υπερίσχυαν και υπερείχαν στους πολέμους). [...] Στη συνέχεια με την αύξηση των πόλεων και της δύναμης των οπλιτών περισσότεροι μετείχαν στο πολίτευμα. Για τον λόγο αυτό οι παλαιότεροι αποκαλούσαν δημοκρατίες τα πολιτεύματα με την τωρινή ονομασία «πολιτείες». Αριστοτέλης, Πολιτικά IV, 1297b 1-15 (μτφρ. Π. Τζιώκα-Ευαγγέλου)

Φύλλο εργασίας
Κλασική Εποχή
(Ερωτήσεις από την τράπεζα θεμάτων)

A. Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Κατά την περίοδο ίδρυσης της Α' Αθηναϊκής συμμαχίας το συμμαχικό ταμείο:
 - α. μεταφερόταν κάθε χρόνο σε διαφορετική πόλη-σύμμαχο της Αθήνας
 - β. βρισκόταν στην Αθήνα
 - γ. βρισκόταν στη Δήλο
 - δ. βρισκόταν στους Δελφούς
2. Εκπρόσωπος της δημοκρατικής παράταξης στην αρχαία Αθήνα ήταν ο:
 - α. Εφιάλτης
 - β. Κίμων
 - γ. Πεισίστρατος
 - δ. Περίανδρος
3. Δεν ήταν λειτουργία στη δημοκρατική Αθήνα ο θεσμός:
 - α. της χορηγίας
 - β. των θεωρικών
 - γ. της εστίασης
 - δ. της τριηραρχίας
4. Έδρα της Α' Αθηναϊκής συμμαχίας ορίστηκε η:
 - α. Δήλος
 - β. Αθήνα
 - γ. Ακρόπολη
 - δ. Κόρινθος
5. Η γυμνασιαρχία ήταν μια μορφή λειτουργίας για:
 - α. την κάλυψη των εξόδων των δείπνων μιας φυλής της Αθήνας
 - β. τα έξοδα της επίσημης αποστολής σε πανελλήνιες εορτές
 - γ. την τέλεση αγώνων λαμπαδηδρομίας στα Παναθήναια
 - δ. τη διδασκαλία ενός θεατρικού έργου

B. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: μετοίκιο, αρχιθεωρία, θεωρικά, γυμνασιαρχία .

Γ.

1. Να αναφέρετε τα μέτρα που έλαβε ο Περικλής για την ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος.
2. Ποια έσοδα είχε το αθηναϊκό κράτος την εποχή του Περικλή από τη φορολογία και τις εισφορές των συμμάχων;

Δ. Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής κατηγορίας των μετοίκων στην Αθήνα την εποχή του Περικλή.

β. την εμπλοκή των μετοίκων στις λειτουργίες της χορηγίας και της τριηραρχίας κατά την ίδια ιστορική περίοδο.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι περισσότεροι Αθηναίοι μέτοικοι ήταν Έλληνες, μα βρίσκουμε ανάμεσά τους και Φοίνικες, Φρύγες, Αιγυπτίους, ακόμη και Άραβες. Στην Αθήνα τον πέμπτο αιώνα π.Χ. ήταν πολλοί οι μέτοικοι. Ήταν περίπου οι μισοί από τους «Αθηναίους πολίτες», δηλαδή ήταν γύρω στις είκοσι χιλιάδες. Είχαν όλες σχεδόν τις οικονομικές υποχρεώσεις των πολιτών, κυρίως τις λειτουργίες, παραδείγματος χάρη τη χορηγία για τη γιορτή των Ληναίων. Όποιος οριζόταν από τον επώνυμο άρχοντα γι' αυτή τη λειτουργία ήταν υποχρεωμένος να συντηρήσει, να πληρώσει τα έξοδα για τη διδασκαλία ενός χορού για τις δραματικές παραστάσεις που θα δίνονταν στη γιορτή αυτή. Οι μέτοικοι ήταν απαλλαγμένοι από την τριηραρχία, γιατί αυτός που υποχρεωνόταν να την αναλάβει θα κυβερνούσε ένα πολεμικό πλοίο. Οι μέτοικοι πλήρωναν επίσης έναν ειδικό φόρο, για να πούμε την αλήθεια πολύ μικρό, το μετοίκιον.

Flaceliere, R., Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων, μτφρ.Γ. Βανδάρου, Παπαδήμας, Αθήνα 1991, σσ. 59-60.

Φύλλο εργασίας
Ερωτήσεις από την τράπεζα θεμάτων
Πανελλήνια Ιδέα- Φίλιππος Β'

I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ήταν αντίθετος με την πολιτική της πανελλήνιας ιδέας ο:

- α. Μ. Αλέξανδρος
- β. Δημοσθένης
- γ. Ισοκράτης
- δ. Φίλιππος Β'

2. Ως κλασική εποχή ορίζεται από τους ιστορικούς:

- α. η περίοδος από το τέλος του μυκηναϊκού πολιτισμού μέχρι το τέλος των περσικών πολέμων
- β. η περίοδος από το τέλος των περσικών πολέμων έως και τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου
- γ. ο «χρυσός αιώνας του Περικλέους»
- δ. η εποχή των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου

3. Τη μακεδονική φάλαγγα συγκροτούσαν οι:

- α. ακοντιστές
- β. ιππείς
- γ. πεζέταιροι
- δ. τοξότες

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητα της ιστορικής πληροφορίας, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Ευαγόρας, βασιλιάς της Σαλαμίνας της Κύπρου, ήταν μία από τις προσωπικότητες που, σύμφωνα με τον Ισοκράτη, θα μπορούσε να ενώσει τους Έλληνες εναντίον των Περσών.

2. Εκπρόσωπος της πανελλήνιας ιδέας ήταν ο ρήτορας Δημοσθένης.

3. Κύριος εκφραστής της πανελλήνιας ιδέας ήταν ο ρήτορας Λυσίας.

(III)

α) Πώς οργάνωσε τον στρατό και την οικονομία της Μακεδονίας ο Φίλιππος Β';

β) Να παρουσιάσετε δύο ενέργειες με τις οποίες πέτυχε ο Φίλιππος ο Β' την ισχυροποίηση της Μακεδονίας.

(IV) Να συμπληρώσετε τα κενά του αποσπάσματος, βάζοντας στην κατάλληλη θέση και πτώση μία από τις ακόλουθες λέξεις (δύο λέξεις περισσεύουν): Πέρσης, μονάρχης, εχθρός, βασιλεία, ηγεμονία, Γοργίας, Ισοκράτης.

«Η πανελλήνια ιδέα ήταν μια νέα πολιτική έκφραση που διατυπώθηκε για πρώτη φορά στα τέλη του 5ου αι. π.Χ. από τον σοφιστή(1), σε λόγο του στον ιερό χώρο της Ολυμπίας. Κύριος εκφραστής αυτής της πολιτικής ήταν ο Αθηναίος ρητοροδιδάσκαλος(2). Σε πρώτο στάδιο, διατυπώνει την άποψη ότι τον κοινό αγώνα εναντίον των(3) θα μπορούσε να

αναλάβει η Αθήνα με την ανασύσταση της(4) της. Αργότερα, διατύπωσε την άποψη ότι ένας ισχυρός(5) θα μπορούσε να ενώσει όλους τους Έλληνες.»

νΝα εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: μακεδονική φάλαγγα

Νί.Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποιες και κάτω από ποια ιστορική συγκυρία ήταν οι προτάσεις του Ισοκράτη προς τον Φίλιππο Β' ;

β. Ποια ήταν, κατά τη γνώμη σας, η ιστορική σημασία των αποφάσεων του συνεδρίου που συγκλήθηκε το 337 π.Χ στην Κόρινθο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το επόμενο βήμα του νικητή της μάχης της Χαιρώνειας ήταν πραγματικά απροσδόκητο. Παρουσίασε [ενν. ο Φίλιππος Β'] στις ελληνικές πόλεις-κράτη το σχέδιο μιας ομοσπονδιακής ένωσης γι' αυτές, να το μελετήσουν κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών. Ο Ισοκράτης, που εκείνη τη στιγμή ήταν ενενήντα οκτώ χρόνων, έγραψε μια επιστολή παροτρύνοντάς τον να τερματίσει τον μανιακό ανταγωνισμό και τον επεκτατισμό που είχαν επιδείξει ως τότε οι ελληνικές πόλεις-κράτη, να τις οδηγήσει σε ομόνοια και να κηρύξει πόλεμο ενάντια στην Περσία. [...] Την άνοιξη του 337 το σχέδιο που είχε υποβάλει ο Φίλιππος έγινε δεκτό από όλες τις ελληνικές πόλεις-κράτη του ηπειρωτικού ελλαδικού χώρου εκτός από τη Σπάρτη, όπως επίσης έγινε δεκτό από πολλές πόλεις-κράτη των νησιών του Αιγαίου, σε μια συνάντηση των αντιπροσώπων όλων των Ελλήνων που πραγματοποιήθηκε στην Κόρινθο. Εκεί ο ίδιος ο Φίλιππος απευθύνθηκε στο συνέδριο των αντιπροσώπων. Η ομοσπονδιακή ένωση των Ελλήνων υιοθετήθηκε. Τα μέλη της καινούριας συμμαχίας των Ελλήνων παρουσιάζονταν ως «οι Έλληνες».

Hammond, N., Το θαύμα που δημιούργησε η Μακεδονία, μτφρ. Φ. Κ. Βώρος, Παπαδήμα, Αθήνα 1995, σ. 178.